

**EXAMENUL NATIONAL DE DEFINITIVARE
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT**

**PROGRAMA
PENTRU
CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ**

**- București -
2020**

A. NOTĂ DE PREZENTARE

Programa pentru *Consiliere psihopedagogică* se adresează profesorilor care îndeplinesc condițiile legale pentru susținerea examenului național de definitivare în învățământ. Conținutul și structura programei sunt elaborate în așa fel încât să răspundă schimbărilor care accentuează importanța formării competențelor specifice domeniului consilierii școlare și se caracterizează prin următoarele dimensiuni:

- reconsiderarea rolului elevului, în calitate de subiect al educației;
- utilizarea tehnologiei informației și a comunicării (TIC) în educație (computer, internet, clase virtuale) în proiectarea predării, dirijarea învățării, monitorizarea și evaluarea actului didactic;
- trecerea de la sisteme educaționale organizate ierarhic la sisteme educaționale organizate după modelul rețelei;
- învățare prin rezolvarea de probleme, stimularea gândirii critice;
- tendința de prospectare, anticipare, reconstrucție a structurilor de învățare;
- preponderența experiențelor interactive, care generează învățare în profunzime: predare-învățare cooperantă, activități bazate pe experiență de viață, confruntări de opinii, modele acționale;
- reconstrucția spațiului școlar în vederea favorizării interacțiunilor, a cooperării, a schimbului de experiențe, a exprimării opiniilor și a exersării ascultării active.

Consilierea psihopedagogică este o activitate care se întemeiază în același timp pe atingerea unor obiective atât de natură psihologică, cât și pedagogică. Ea își propune abilitarea persoanei (copil/tânăr/matur) în vederea construcției mecanismelor care stau la baza autonomiei personale prin învățarea modalităților de modificare a cognițiilor și a comportamentelor, de gestionare a emoțiilor, de optimizare a relațiilor cu ceilalți, de a lua decizii și de a-și asuma responsabilități.

Asistența psihopedagogică acordată în Cabinetele școlare/interșcolare și în Centrele județene de asistență psihopedagogică presupune desfășurarea următoarelor **tipuri de activități**:

- **Consilierea și orientarea carierei elevilor** (furnizarea de informații despre ofertele de educație și formare, oportunitățile pieței muncii, dezvoltarea carierei, formarea și dezvoltarea abilităților decizionale cu privire la carieră etc.).
- **Asistența psihopedagogică a elevilor** (integrarea școlară a elevilor, optimizarea relației elev-elev, elev-profesor, elev-părinte, dezvoltarea abilităților de relaționare, incluziunea copiilor/elevilor/tinerilor cu cerințe educaționale speciale, prevenirea comportamentelor de risc etc.).
- **Consilierea părinților** (dezvoltarea abilităților parentale, optimizarea relației părinte-elev, părinte-profesor, informarea și formarea părinților privind diferite teme de interes).
- **Consultanță oferită cadrelor didactice** în vederea dezvoltării competențelor psihopedagogice ale acestora.

B. COMPETENȚELE PROFESORULUI CONSILIER ȘCOLAR:

- cunoașterea problematicii actuale a consilierii psihopedagogice;
- definirea și utilizarea adecvată a conceptelor de bază ale consilierii psihopedagogice;
- proiectarea, organizarea, desfășurarea și evaluarea rezultatelor activității de consiliere psihopedagogică;
- capacitatea de a adecva activitățile de consiliere psihopedagogică la particularitățile de vârstă ale colectivului de elevi/grupele de elevi;
- capacitatea de a construi demersuri psihopedagogice interactive, utilizând metode, tehnici și instrumente de cunoaștere, autocunoaștere și consiliere psihopedagogică specifice problematicilor abordate;

- capacitatea de a valorifica optim rezultatele intervenției specialiștilor din echipa multidisciplinară (logoped, profesor de sprijin, cadrele didactice de la clasă);
- capacitatea de a construi un climat educativ stimulant;
- capacitatea de a elabora, pentru elevi, programe de consiliere și orientare a carierei, de dezvoltare a abilităților de viață, de prevenire a comportamentelor de risc etc.;
- capacitatea de a iniția și de a implementa parteneriate cu familia și alte instituții din comunitate implicate în educație;
- asigurarea tratamentului imparțial pentru toate persoanele consiliate și manifestarea unei atitudini nediscriminatorii în raport cu persoanele consiliate;
- respectarea dreptului persoanei consiliate de a lua decizii în ceea ce o privește;
- asigurarea confidențialității;
- aplicarea legislației în vigoare, a deontologiei și a eticii profesionale;
- demonstrarea interesului pentru propria dezvoltare profesională și centrarea pe creșterea calității serviciilor de consiliere oferite.

C. TEMATICA DE SPECIALITATE

I. Elemente de psihologia dezvoltării/vârstelor

1. Conceptul de dezvoltare
2. Factorii dezvoltării ontogenetice: ereditate, mediu, educație
3. Stadii și cicluri ale dezvoltării
4. Dezvoltarea umană optimă. Rolul consilierii psihopedagogice în potențarea dezvoltării optime a personalității umane

II. Conduita psihosocială

1. Cunoașterea de sine, imaginea de sine și percepția socială a imaginii de sine, stima de sine
2. Metode de autocunoaștere și intercunoaștere. Modalități de dezvoltare a competenței emoționale
3. Relațiile interpersonale și rolul lor în formarea și dezvoltarea personalității
4. Comportamente pro și antisociale
5. Atitudinile sociale și evoluția lor

III. Conceptul de consiliere și abilitățile consilierului

1. Orientări și abordări în consiliere
2. Delimitări conceptuale/distincții între: consiliere psihologică, consiliere psihopedagogică, consilierea carierei
3. Caracteristicile consilierii. Obiectivele consilierii. Atitudinile și abilitățile consilierului
4. Strategii și metode de consiliere psihopedagogică
5. Locul activității de consiliere în sistemul de învățământ din România. Rețeaua cabinetelor de consiliere psihopedagogică

IV. Aspecte deontologice și etice ale consilierii psihopedagogice

1. Atribuții și responsabilități ale consilierilor școlari
2. Formarea continuă și evaluarea activității consilierilor școlari
3. Aspecte deontologice în activitatea de consiliere psihopedagogică
4. Principii de etică în consilierea școlară

V. Metode și tehnici de învățare eficientă. Învățarea în concordanță cu cerințele și condițiile vieții sociale

1. Concepte de bază: eficacitate generală a instruirii, randamentul învățării, stiluri de învățare
2. Prevenirea insuccesului școlar: forme, cauze, factori perturbatori ai procesului instructiv-educativ, strategii de prevenire și intervenție

3. Tehnici de învățare/optimizare a învățării: planificarea studiului, condițiile învățării eficiente, strategii și tehnici mnemonice, dezvoltarea strategiilor de învățare, activizarea subiecților educației
4. Învățarea de-a lungul întregii vieți. Autoînvățarea, autoinstruirea, autoeducația, autoinformarea. Învățarea independentă. Autonomia educativă

VI. Managementul comunicării

1. Fundamentele comunicării: componente, niveluri, tipuri, bariere
2. Modalități de optimizare a comunicării. Comunicarea asertivă. Managementul conflictelor
3. Rolul comunicării în procesul de consiliere

VII. Managementul comportamentelor și situațiilor de risc

1. Forme, factori, strategii de prevenire și intervenție în cazuri de:
 - eșec școlar, absentism și abandon școlar;
 - conflict, abuz, violență, bullying, cyberbullying;
 - adicția de substanțe;
 - dependența de internet
2. Managementul stresului
3. Stil de viață sănătos. Programe de promovare a stilului de viață sănătos

VIII. Managementul clasei de elevi

1. Delimitări conceptuale. Dimensiunile managementului clasei de elevi
2. Modalități de prevenire și de rezolvare a situațiilor critice în clasa de elevi
3. Incluziunea școlară a copiilor/elevilor/tinerilor cu cerințe educaționale speciale:
 - delimitări conceptuale: integrare, incluziune, cerință educațională specială;
 - integrarea copiilor/elevilor cu tulburări din spectrul autist (TSA) în mediul școlar – rolul consilierului școlar în managementul comportamental al copiilor/elevilor cu TSA;
 - strategii și intervenții pentru elevii cu tulburări hiperkinetice cu deficit de atenție (ADHD - Attention Deficit / Hiperactivity Disorder);
 - strategii și intervenții pentru elevii cu tulburări specifice de învățare (TSI)

IX. Consilierea carierei

1. Delimitări conceptuale: identitate vocațională, dezvoltarea carierei, planificarea carierei. Carieră, profesie, ocupație. Factori implicați în alegerea și dezvoltarea carierei
2. Cariera din perspectiva psihologiei pozitive
3. Utilizarea tehnologiei informației și a comunicării (TIC) în consilierea carierei
4. Metode și tehnici ale consilierii carierei
5. Strategii de planificare a carierei (elemente de marketing personal, decizia de carieră: stiluri decizionale, pași în luarea deciziei)
6. Educația permanentă (caracteristici, obiective)

X. Consilierea familiei

1. Tipuri de familii. Stiluri și atitudini parentale. Practici parentale pozitive
2. Familia în criză: divorț, deces, abandon, abuz/abuz de substanță, boli, părinți plecați la muncă în străinătate etc. Strategii de intervenție specifică/strategii de consiliere și educație parentală
3. Parteneriatul școală-familie. Educația părinților

XI. Consilierea cadrelor didactice

1. Principiile lucrului cu adulții
2. Educația pozitivă în context școlar
3. Dezvoltarea relațiilor școală-elevi-părinți
4. Modalități de intervenție în optimizarea climatului școlar

XII. Consilierea asistată de calculator

1. Utilizarea internet-ului în consiliere: avantaje/dezavantaje
2. Tipuri de programe informatice utilizate în consiliere: utilitate, clasificare, analiză comparativă, avantaje/dezavantaje. Consilierea online

D. BIBLIOGRAFIE PENTRU TEMATICA DE SPECIALITATE

1. Balica M., Benga O., David-Crisbășanu S., Goia D. Horga, I., Iftode O., Caragea V. "Dezvoltarea abilităților noncognitive la adolescenții din România", Editura Alpha MDN, Buzău, 2016
2. Băban A., "Consiliere educațională", Editura Imprimeria Ardealul, Cluj Napoca, 2001
3. Birkenbihl V., "Antrenamentul comunicării sau Arta de a ne înțelege", Editura Gemma Press, București, 1998
4. Bonchiș E. (coord.), "Familia și rolul ei în educarea copilului", Editura Polirom, Iași, 2011
5. Botiș A., Tărău A., "Disciplinarea pozitivă", Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004
6. Cojocaru Șt., "Ce este educația parentală?", Editura Lumen, Iași, 2003
7. Ceobanu C., Cucos C., Istrate O., Pânișoară I.O., "Educația digitală ", Editura Polirom, Iași, 2020
8. Dafinoiu I., "Personalitatea. Metode calitative de abordare: observația și interviul", Editura Polirom, Iași, 2002
9. David D., Szentágotai-Tătar A., "Tratat de psihologie pozitivă", Editura Polirom, Iași, 2017
10. Dumitru Al. I., "Consiliere psihopedagogică. Baze teoretice și sugestii practice", Editura Polirom, Iași, 2008
11. De Peretti A., Legrand J., Boniface J., "Tehnici de comunicare", Editura Polirom, Iasi, 2001
12. Eliade S, "ABC-ul consilierii", Editura Hiperborea, Turda, 2000
13. Enea V. (coord), "Intervenții psihologice în școală – Manualul consilierului școlar", Editura Polirom, Iași, 2019
14. Gherguț A., "Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și incluzive în educație", Editura Polirom, Iași, 2006
15. Gherguț A., "Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice", Editura Polirom, Iași, 2013
16. Gherguț A., "Educația incluzivă și pedagogia diversității", Editura Polirom, Iași, 2016
17. Gherguț A., Frumos L., "Educația incluzivă. Ghid metodologic", Editura Polirom, Iași, 2019
18. Gliga L., "Managementul conflictului", Editura Tipogrup Press, București, 2001
19. Goia, D. (coord.), "Comunicarea profesori-părinți în școli din medii dezavantajate", Editura Universitară, București, 2016
20. Golu F, "Manual de psihologia dezvoltării", Editura Polirom, Iași, 2015
21. Green C., Chee K., "Să înțelegem ADHD", Editura Aramis, București, 2009
22. Holdevici I., "Ameliorarea performanțelor umane prin tehnici de psihoterapie", Editura Orizonturi, București, 2001
23. Ionescu M., "Instrucție și educație", Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2007
24. Iucu R., "Managementul și gestiunea clasei de elevi-fundamente teoretico-metodologice", Editura Polirom, Iași, 2000
25. Jigău M. (coord.), "Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici", ISE, Editura AFIR, București, 2006
26. Lemeni G., Miclea M., "Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră", Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004
27. Neacșu I. "Neurodidactica învățării și psihologia cognitivă. Ipoteze. Conexiuni. Mecanisme", Editura Polirom, Iași, 2019
28. Neacșu I. "Psihologia educației. Fundamente. Procese. Mecanisme. Aplicații", Editura Polirom, Iași, 2019
29. Neacșu I., "Introducere în psihologia educației și a dezvoltării", Editura Polirom, Iași, 2010

30. Negreț-Dobridor I., Pânișoară I.-O., "Știința învățării. De la teorie la practică", Editura Polirom, Iași, 2008
31. Pânișoară I.-O., "Comunicarea eficientă. Metode de interacțiune educațională", Editura Polirom, Iași, 2015
32. Preda V. (coord.), "Elemente de psihopedagogie aplicată. Cercetări fundamentale și aplicate", Editura Eikon, Cluj Napoca, 2007
33. Sălăvăstru D., "Psihologia educației", Editura Polirom, Iași, 2004
34. Sălăvăstru D., "Psihologia învățării. Teorii și aplicații educaționale", Editura Polirom, Iași, 2009
35. Stoica-Constantin A., "Conflictul interpersonal", Editura Polirom, Iași, 2004
36. Tomșa Gh., "Orientarea și dezvoltarea carierei la elevi", Casa de Editură și Presă Viața românească, București, 1999
37. Țibu S. (coord.), "Consiliere și dezvoltare personală clasa a V-a. Ghid pentru profesori", Editura Universitară, București, 2018

NOTĂ: Bibliografia pentru tematica de specialitate include și actele normative (valabile în anul școlar în care se susține examenul) care vizează:

- metodologia pentru evaluarea și intervenția integrată în vederea încadrării copiilor cu dizabilități în grad de handicap, a orientării școlare și profesionale a copiilor cu cerințe educaționale speciale, precum și în vederea abilitării și reabilitării copiilor cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale;
- normele metodologice de aplicare a intervenției privind violența psihologică - bullying;
- regulamentul privind organizarea și funcționarea centrelor județene/al municipiului București de resurse și asistență educațională.

Bibliografia pentru tematica de specialitate include, de asemenea, și manualele școlare de *dezvoltare personală/consiliere și dezvoltare personală* valabile în anul școlar în care se susține examenul.

E. TEMATICA PENTRU METODICA DISCIPLINEI DE EXAMEN

I. Elemente de curriculum

1. Conceptul de "curriculum". Taxonomii ale tipurilor de curriculum. Componentele curriculumului național: planuri-cadru (trunchi comun, curriculum diferențiat, curriculum la decizia școlii), programe școlare. Manuale școlare, auxiliare didactice. Alți termeni de referință ai curriculumului național: arii curriculare, discipline, module, standarde curriculare. Proiectarea curriculumului la decizia școlii
2. Competențele predării-învățării-evaluării la disciplina de examen. Competențe generale, competențe specifice
3. Proiectarea activității didactice: planificare calendaristică, proiectarea unității de învățare
4. Proiectarea activității de consiliere psihopedagogică: planificare calendaristică, proiectarea programelor de consiliere, proiecte de activitate, proiectarea de activități de învățare intra-, inter- și transdisciplinare. Etapele/fazele procesului de consiliere psihopedagogică
5. Designul educațional și proiectarea demersurilor instructiv-educative la nivelul disciplinei de examen

II. Desfășurarea activității didactice la disciplina de examen

1. Metode didactice specifice disciplinei de examen (relevanță, funcții, complementaritate, taxonomie, caracterizarea metodelor de învățământ tradiționale, moderne/centrate pe elev, exemplificarea utilizării la disciplina de examen)
2. Demersuri creative în metodologia didactică: abordarea euristică, învățarea prin descoperire, învățarea prin problematizare, învățarea prin cercetare, învățarea prin cooperare
3. Forme de organizare a activității didactice/activității de consiliere: clasificare, caracterizare, avantaje/dezavantaje și limite

4. Mijloacele de învățământ (concept, modalități de integrare în procesul de predare-învățare-evaluare/în procesul de consiliere psihopedagogică, funcții, tipuri de mijloace de învățământ și caracteristicile lor, mijloace tehnice de instruire)
5. Promovarea unui mediu relațional și comunicațional în procesul de consiliere psihopedagogică

III. Elemente de evaluare educațională

1. Relația dintre curriculum și evaluare - efecte educaționale. Scopul evaluării educaționale. Evaluarea procesului de consiliere psihopedagogică. Etapele procesului de evaluare. Funcțiile generale și specifice ale evaluării performanțelor elevilor. Strategii/moduri și tipuri de evaluare
2. Metode de evaluare a rezultatelor școlare: metode „tradiționale” și metode „complementare”. Relația dintre metoda și instrumentul de evaluare
3. Testul docimologic – instrument de evaluare (concept, tipologie, proiectare, administrare, diseminarea rezultatelor)
4. Tipologia itemilor (definiție, clasificări, caracteristici, reguli de proiectare, modalități de evaluare și de notare, avantaje și dezavantaje/limite în proiectare și în utilizare)
5. Calitățile instrumentelor de evaluare. Matricea de specificații și rolul acesteia în proiectarea instrumentelor de evaluare
6. Elemente de deontologie în procesul de evaluare. Factori generativi ai distorsiunilor în procesul evaluării educaționale. Erori în evaluare și notare. Calitățile evaluatorului

IV. Informatizarea și învățarea multimedia.

1. Tehnicile informaționale computerizate, instruirea asistată de calculator și învățarea multimedia
2. Eficientizarea utilizării tehnologiei informației și comunicării în construirea unor medii active de instruire. Predarea online

F. BIBLIOGRAFIE PENTRU METODICA DISCIPLINEI DE EXAMEN

1. Bocoș M., "Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice", Editura Polirom, Iași, 2013
2. Bocoș M., Jucan D., "Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor", Editura Paralela 45, Pitești, 2019
3. Cerghit I., Neacșu I., Pânișoară I. O., Potolea D., "Prelegeri pedagogice", Editura Polirom, Iași, 2001
4. Ciolan L., "Învățarea integrată - fundamente pentru un curriculum transdisciplinar", Editura Polirom, Iași, 2008
5. Cocorada E., "Introducere în teoriile învățării", Editura Polirom, Iași, 2010
6. Cristea S., "Fundamentele pedagogiei", Editura Polirom, Iași, 2010
7. Cucuș C., "Pedagogie", Editura Polirom, Iași, 2014
8. Ionescu M., "Instrucție și educație", Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2007
9. Oprea C.M., "Strategii didactice interactive", E.D.P., București, 2008
10. Oțet F., Lițoiu N., Spineanu-Dobrotă S., "Ghid de evaluare pentru științele socio-umane", Editura ProGnosis, București, 2000
11. Păun, E., "Pedagogie. Provocări și dileme privind școala și profesia didactică", Editura Polirom, Iași, 2017
12. Petrovici M.C., "Niveluri ale înțelegerii", E.D.P., București, 2010
13. Potolea D., Toma S., Borzea A. (coord.), "Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național", CNEE, E.D.P., București, 2012
14. Potolea D., Neacșu I., Iucu R., Pânișoară I.-O., "Pregătirea psihopedagogică – Manual pentru definitivat și gradul didactic II", Editura Polirom, Iași, 2008
15. Stoica A. (coord.), "Evaluarea curentă și examenele", Ghid pentru profesori, Editura Prognosis, București, 2001

16. Stoica A., "Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică", Editura Humanitas Educational, București, 2003
17. Stoica A., Mihail R., "Evaluarea educațională. Inovații și perspective", Editura Humanitas, București, 2006
18. Stoica E. (coord.), Avram M., Spineanu-Dobrotă S., Teșileanu A., "Ghid de evaluare la disciplinele socio-umane", Editura ERC Press, București, 2011
19. Ulrich, C., "Învățarea prin proiecte. Ghid pentru profesori", Editura Polirom, Iași, 2016
20. *** "Programul Național de Dezvoltare a Competențelor de Evaluare ale Cadrelor Didactice (DeCeE)", MEN – CNCEÎP, București, 2008

NOTĂ: Bibliografia pentru metodica disciplinei de examen include și programele școlare pentru disciplinele *dezvoltare personală/consiliere și dezvoltare personală*, respectiv cele pentru aria curriculară *Consiliere și orientare* valabile în anul școlar în care se susține examenul.

Bibliografia pentru tematica de specialitate include, de asemenea, actele normative (valabile în anul școlar în care se susține examenul) care vizează procedura cu privire la asigurarea condițiilor de egalizare a șanselor pentru elevii cu deficiențe de vedere/deficiențe de auz/tulburare de spectru autist/tulburări specifice de învățare care susțin examenele naționale.